

ACC. NR. 9974

LUNDS UNIV.
FÖLKMINNES-
ARKIV

Landskap: SKÅNE

Upptecknat av: Tingens

Härad: FROSTAH

Adress:

Socken: SKÄRHULT

Berättat av: J. P. Lindborg

Uppteckningsår: 1929

Född år i

Uppteckningen rör

REGISTER SIDA 25.
Foto av Sagesmannen I

Skriv endast på denna sida!

76 SIDA

225A

A

LEDS UNIVERSITETS
FOLKEMUSEESARKIV

Varulven och maran.

Landskap: Skåne Socken: Skarhult

Fullständigt namn: Johan Person Lindborg

Född den 1875 på i Snärtinge
(gård eller by)

i Skarhults s:n Fasta h: d Skåne
(socken och landskap)

Yrke: Skräddare Bisyssa: Kyrkoverkstadsman

Bosatt å följande platser: I Skarhults socken sin mesta tid, med
(socken, landskap, tid)
undantag av läns- och grävsläder, som tillhörges i Gårdetinge.

Bor nu i Skarhult n:o 13, i Skarhults by, Ad. Skarhult
(gård eller by jämte postadress)

Faderns namn: Per Person Skräddare född

Moderns namn: född

Sedan huru länge är släkten känd: a) fädernet? b) mödernet?

Närmare upplysningar om släkten:
(t. ex. inflyttning, yrken m. m.)

Sagesmannens barndom:
(el. upptecknarens) (sysselsättning, syskon)

skolgång i Skarhult

Läsning:
(böcker, tidningar m. m.)

Höller tidningen Arbetet.

Resor: Till Lund och Malmö; en gång till Köpenhamn.

Har sagesmannen sina hågkomster efter vissa personer? Vilka? Finsläarna, som
(el. upptecknaren)
hade varit fädda på 1830-talet; svärfadern Carl Nilsson m.fl.

Deltagande i föreningslivet:

Förtroendeuppdrag:

Övriga upplysningar: Ledamot av pensionsnämnden i Skarhult.
Ombed för livförsäkringsakt. Framiden.

Död den Ant. av

(år och dag)

Dessa uppgifter ha insänts av: J. J. Jungen

(namn och fullständig adress)

Tonegapsgatan 1 Lund år 1929.

2274.

I

JOHAN OCH ANNA LINDBORG,
SKARHULT.

7.2274

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Om Ismann Gråss, en varulv i Skarhult.

Ismann Gråss hann va varúl. Di tala åsse åmm, ad Ismann
hade vad ude å höstad. Å hann jick ifrå dämm. Di sa då, ad
nu ska hann ud po nåd ärane, nu bler hann varúl. - Menn dan
ette komm hann ijenn å va reven i synen.

En namn-
given
varulv.

Svärfár trodde ad hann hidde så. Hann hade allri hört
nåd anned namn. Di sto i logaled. Lars Nelsen hade sajt:
"Ta i här, Ismann." Te sist ble gobben galen: "Ismanna däj
åt hellvete, ja hedor Mårten Jönsen".

Mårten Jönsson, mera känd under sitt vedernamn, Ismann
Gråss, var en torpare å Skarhults gods som levde i förra
århundradet.

Bachell, R.

L, 2274

2

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Varulven och maran.

Di ble honga åmm nättorna, när di va varúla. Di hade ente Varulven,
merän tre ben; de fjära va rompa.

Di skolle ble fria, åmm di konne komma åmm nån havande
kvinga å riva fostored ijel. De va därfår ad di for omkring.

Maran honn konne komma ijennom itt hål, åmm de va allri Maran,
så lided. Di sa alltid, ad honn brugte sätta ännen po mongen,
hål imod hål.

Di påstó ad de va dårras mor, såmm hade vållad dåmm de. Uppkomsten
av varulvar och
Di skolle ha kröbed ijennom en fölahamn, får ad fårlåssningen maror.
skolle gau lättare. Ble då barned en paug, så ble hann varúl,
å ble de en tös, så ble honn mara.

De e naturlitvis ente uden galenskab å ingbillningor.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Maran plågar en målare.

Där va en maulare en gång, såmm ja spela ihob mä. Denn Maran.
va ude får maran. Lau hann mer änn tre nättor po itt ställe,
så den tredje natten komm maran. Då hade honn litt äpp -en:

"Ja tjännde när honn sad po hoejären, å så sorra honn såmm
en paugamölla."

"De e min egen skyll" sa hann. Hann hade vad i lära po
itt ställe, å där hade di såded å snackad åmm maran. - "Ja
e här nån mara" sa hann, "så kann honn få fara i mina böjsor." Maran
manas fram. Å honn komm, å sin ble hann ente au me na. Sin passa honn på
-en får jämt.

Litt (av led), letat. Paugamölla, en hemmagjord leksak
(en snurra av två spänor). Såded, suttit. Böjsor, byxor.

4.

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINSKARKIV

Spökeri i Borrslunda.

Par-Larsen hann for fårbi Bårlónga tjärregår å skreg po Spökeri.
nåd jävla vis te di doe, ad di skolle åpp må se. Så komm där De döda
manas fram.
itt vraul ijenn, å där ble tänt i tjärkan. Di skolle tjöra te
Longa markad, å de va bittia åmm marenen.

Menn Fär hann ble tyst, så hann sa ente itt or po hela
väjen te Long. Hann tore allri tjöra denn väjen, sin de ble
skomt.

2274

5.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

5

Huvudlös ryttare.

De snacka den gamle Snärting-smeen åmm, ad där po Västra
Snärting där komm en rianes åpp po gauren,å hann va hoelös,
å gnistorna slo omkring. Hann hade ente nåd hoed po kråppen.

Huvudlös
ryttare.

Västra Snärting,gård i södra delen av Skarhults s:n.

2274

6.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

6

En som förvände synen på folk.

Menn når ja va paug, så va där nân åppe ve Jongby he, såmm Task-
ingbilla fâlk, ad hann konne kryba ijennom en knobb. Å hann ja spelare.
se ve den ene ännen, å de bârja å knaga å spraga i ännen. Menn
då komm där en kvinga, såmm ente hade vad mä ifrå bârjan, å honn
sa: Va i Jysse namn står I å grinat ad? Hann kryber udanpo Taskspelare
avslöjas.
knobben. - Å då sau di andre, ad hann kröb udanpo. Når honn då
skolle te å gau, så tytte honn, ad honn jick å vade i vann. Å Hämnd.
honn kavla åpp tjortlana, menn där va inged vann. De va såmm
hann ble fârbannad, fâr honn hade avslöjad hann.

Hann for omkring å fåreviste.

Knobb, tjoock trädstam.

C
LUNDGS UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV

7.

Tjuvmjölkning.

De snacka di åmm, får i gamla tidor, ad di tjyv-mjölka. Tjuvmjölkning.

De va en slags trälldåmm. Di satte åpp ett bann i bjelken
å mjölka de; så fick di grannens mjölk. Di va så visképlia.

När ja va paug, å vi skolle gau å tjöba milk hos husarna i

Snärting, så skolle vi alltid lägga en niba salt i mjölka-
krused. Så konne di ente jöra nå'd vé denni.

Husare, husman.

Sk

Första hd.

Karhult

1929

Älvastråket.

2274

8

c. M. J. Ljung

8.

Ber. J. R. Lindbog

LANDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

De rätta älvastråged de va såmm di gamle spelemännen di "Älvastråged,"
spela. Di konne ente säl hålla åpp. Di fick stola å bor te å
dansa. Di skolle ha lärt au näcken te å spela. Di konne ente
stanna, utan di skar strängana au. De skolle va en, såmm ente
va mä i dansen. (näml. den, som kunde skära strängarna av.)

Ett sändebud till kungen.

Når Kal-Johánn sålde gossed, så ville hann, ad bönnorna
skolle tjöba var sitt ställe. Menn de va di ente hågada på.

Sändebud
till
kungen.

Menn di anka se. Då ville di hatt ställen. Menn då va de
redan får sént. Å då skicka di en mann åpp te Ståckhalm.

Hann skolle gau änna te Ståckhalm, hann fick en bra madpåse
mä se. Hann jick både did å ámm-ijenn, å hann va tillåme halt.

Alla bönnorna hade jo lajt ihob te -en, så han skolle ha er-
sättning. - Hann hade talad me kongen. Menn kongen hade då
svarad, ad de va får sent, då va affären jord. Så måtte hann
spaséra te Skarholt ijenn.

Om berättelsen är sann, så har sändebudet blivit avsänt
till konung Oskar I, ty Skarhult såldes icke förrän efter
Carl Johans död.

2274

10.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

10

Rökelse. (över sådana, som ha träffat för spöke).

De va när di hade vad ude å kommed får spöge, så röga di Rökelse.

dåmm. Di to glödor au en skoffa å sprant ront omkring dåmm.

Tvättning.

Får, när di hade tvättad se, så skolle di spotta i tvätte- Tvättning.

vanned tre gånga, sin di hade tvättad se.

Å allri skolle di tårra se po en handúg tvau po en gång, Torkning.

"får då gräd fán", sa di.

12.

Tomvagga (får ej sättas i rörelse).

De skolle ente va bra å la vaggan gau, när ente barned va Tom vagga.

i. Då fick di ente sätta vaggan i gång.

Samma föreskrift gäller i Bara hd; och iakttoogs åtminstone
ännu 1911. - Upptecknarens anm.

Ringning med kyrkklockorna.

Vid ringning till gudstjänst ringes där 3 gånger med en halv ringning
 timmes uppehåll emellan var gång, "fåste gång", andre gång och sam- lit
 manringning. I Lars Nilssons fars tid ringde icke ringaren samman-
 ringning. Det gjorde klockaren. Men han ville helst slippa ifrån
 det och gick ut på kyrkogården och sökte upp någon bland menig-
 heten, som kunde ringa i hans ställe. (Fordom var det brukligt, att
 folket inte gick in och satte sig med detsamma. Man stod utanför,
 till dess det ringde samman). Men för att slippa bliva anmodade
 av klockaren att ringa, så ställde sig manfolken utanom "tjärke-
 ledana" (kyrkogårdsgrindarna), innan gudstjänsten begynte. -

I Igelösa i Torna härad klämtas 9 gånger efter sammanring- Klämning.
 ningen, 3 gånger i taget, men detta har sagesmannen icke hört
 annorstädes.

Anm. Bruket att klämta 9 slag efter sammanringningen är all-
 mänt i Danmark och kallas där "bedeslagene". I Skåne har uppteck-
 naren hört det i Dalby i Torna härad och i Esarp i Bara härad.
 Där bruket ännu förekommer i Skåne, torde det vara ett kvarstående
 danskt kyrkobruk.

Varje lördagkväll ringes vid solnedgången, liksom annorstädes i Skåne. Det kallas "ringa lördesringning". Men detta bruk är inte så gammalt i Skarhult. Den första tiden Lars Nilsson hade befattningen som ringare (han tillträdde 1868) ringdes inte om lördagkvällarna, endast dagen före större högtider, såsom jul, nyår, påsk, pingst m.m. Det kallades "ringa marikläcka". Men det var inte ringarens syssla. Det var pigor och drängar som gick dit och ringde. På nyårsnatten skulle de kappas att först komma Nyais- upp i tornet. "Denn såmm fåst komm te kläckorna, skolle fau den ringning. grannaste hören" (linet), omtalade Lars Nilsson.

Vid högtiderna, när de hade ringt, så "kimmade" de. (klämtade). Klämning De knabbade med "knebelen" mot klockans kant eller slog med en hammare på klockan.

I Skarhult vid själringning ringes vid $\frac{1}{2}$ ll-tiden på f.m., och det varar omkring 25 minuter. När ringningen är slut klämtas 9 gånger. Är det en stor, som är död, så klämtas på den stora klockan, och är det en liten, på den lilla. När man ringer till begravning, Begravnings- ringning.

Lördags-
ringning

Klämning

Själ-
ringning

Begravnings-
ringning

De skulle ringa en timme var dag i ett helt år, när Carl Johan var död. Det skulle Lars Nils' far. Han skulle ha betalt av bönderna, eftersom ställena voro stora till.

Sen så satte det av med det därä ringandet, så de ringde bara ett halvt år efter Oskar I, och sen minskades det för jämt, så efter Oskar II ringde de bara i åtta dagar.

Sagesmannen har själv innehåft befatningen som ringare och kyrkovaktmästare i Skarhult sedan 1921 och efterträddes som sådan sin gamle svärfar Lars Nilsson, som tjänstgjort i 53 år. Dennes far återigen hade haft samma syssla i många år. De ovan anförda traditionerna angående ringning med kyrkklockorna äro således ganska långvariga.

Kunga-
ringning.

2274

16

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

16.

Kappkörning.

Får i varden skolle di tävla åmm allting. När di skolle Kapp-
tjöra te hogáurana, så tjörde di ikapp. Di tjörde varandra i
groborna. Di brugte alltid skolla tjöra "väjalöba" när di
tjörde te å frau hogáuren ella tjörde i äcke. Hästana di va
dresserada té -ed.

Hogáur, herregård (uttrycket användes mest i hovarisyste-
mets tid). Grob, grop, dike. Väjalöba, kappkörning. Tjöra i äcke,
utföra dagsverkskörsel.

Pojken som inte kunde ljuga. (saga). LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Far hann snacka åmm en historia. De va en paug, såmm va hos
en harremann. Hann va sådär liasåmm stallpaug. Hann va så sannings-
enli, så hann ente konne jyva.

Å så va de en annen harremann; di slo va, ad di skolle läcka
-en te å juga. Så tänkte den andre, ad hann skolle i alla fall
läcka -en te å juga. Så hade hann talad mä sin fru, ad honn skolle
jälpa -n te rätta mä -ed, så di skolle sätta -n i en sådden klämma,
så hann skolle ble tvongen te å juga.

Sin så skicka di paugen åstá te dinne här andre harregauen.
Så hade di bjutt på -en, sådär fyllad -en, så hade di tad hästen i-
frå -en; å sin så hade hann ligged hos fruen åmm natten. Så sin
så skolle hann astá imod himmed dan ette. Så visste hann jo ente
va hann skolle ta se te. Så skolle hann fondéra åpp en löjn-
historia, får hann ville ente tala åmm, hodden de ejéntelien hade
gåd té.

Sagan om
pojken
som inte
kunde juga

Ås 889

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Pojken som inte kunde ljeta. (forts.)

Jo så hade hann jo en tjäpp. Så to hann myssan au å satte po tjäppen, å så skolle jo tjäppen å myssan fåreställa Hans (så hidde jo pågen). Så skolle hann säl ajéra husbóne så där. Så hälsa hann po tjäppen å sa: "Si godá, Hans. I går re du po min bäste häst å sadel. Å i da kommor du gäenes himm. Hur kann de va?" - Ja, så skolle hann jo fondera po en löjnhistoria där. Så sa hann, ad hann hade reed övor itt morass å där hade hästen åmmkommed å ja alléna hade bled frälst. Menn så tytte hann, att de låt lide granne otrölit, så hann fondera po flere stycken andra löjnhistorior, menn de ville ente passa ändå. Då tänkte hann: Där e ingenting anned å jöra än å följa sanningen.

Så jick hann himm. Å när hann då komm himm po gården, så träffa hann husbónen å den andre harremannen. Ja, så hälsa husbónen på -en ijenn po de vised: "Si godá Hans, i går re du po min bäste häst å sadel, å i da kommor du gäene himm. Hur kann de va?"

Pojken som inte kunde ljuga. (forts. och slut).

"Jo si vinet de söta å sängen den blöta å fruens vite lär Jagans om
di narra mäj både häst å sadel ifrå." pojken som
inte kunde ljuga

Så va jo historien slut, meningen di konne ente läcka hann
te å juga, utan de ble sanningen hann tala, å husbónen vant vaed.

Skeglingarna.

"Du gabar å glor å ser me mongen liasåmm Skäjlingana." Ett ordspråk
om Skeglingarna
De va itt gammalt orspråk. och dess
härledning.

Så har di åsse talad åmm en stråf, här di ble kloga po, ad
 de va ögenen di sau mä.

Jo, de jick så te, ad di sto po en lo å task. Å där va itt
 ront hål po loperten ella lolämnen. Å di va tvau, å di hörde
 nänting ude. Å så klö den ene åpp mitt får håled å tå den ene
 träskon åu å ställde se po denn, får hann skolle räckta te. Så
 satte hann mongen mittfår håled. Så trillaträskon ongan, så
 fick hann ögdad mittfår håled. Så ble hann klog po de, ad hann
 sau me ögenen.

Skäjlingana, invånarna i Skeglinge (Skäjlinge) by, Frostahd.
 Stråf: användes i betydelsen anekdot. Sau, såg. Task, tröskade.
 (av tåska). Ongan, undan.

Se: Wigström, Eva

"Byhistorier & skämtsagor"

81.

2274

21

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Herr Peder. (Fragment).

Herr Peder han gårar sig i kammaren in
för att kamma och krusa upp sitt hår,
sen gårar han sig till fostermodren in
för att få veta vad död han skulle få.

Herr Peder.

Inte skall du dö uppå sotesängen din,
ej heller skall du falla uti krig,
men akta dig väl för de böljorna de blå,
att icke de förkorta ditt liv.

29/8 1929.

42. 2274

Där gingo två flickor i den rosende lund.

Där gingo två flickor i den rosende lund
spatserande bland träden så gröna,
den ena den var glad utav hjärtat innerlig,
den andra den var sorgsen och bedrövad.

Den rika hon sade till den fattiga så här:
Varför är du så sorgsen och bedrövad?
Har du bortmistat din fader eller mor,
eller haver du förlorat din ära?

Nej inte har jag bortmist min fader eller mor,
och Herren Gud bevara skall min ära,
men jag sörjer mest för den fagre ungersven,
den vi båda haver hållit så kära.

Sörjer du då mest för den fagre ungersven,
den vi båda haver hållit så kära,
han tar ju mig, som rikedomar har,
han låter ju den fattiga bortfara.

Ungersvennen bakom sin buske stod,
han hörde vad de flickorna samtalade,
sen bad han en bön till Gud i himmelen,
han ville fråga vem han skulle taga.

Så kom där en röst ifrån himmelen ner:
Den fattiga den skall du taga,
ty hon har sin lön hos Gud i himmelen,
den I båda äro värdiga att äga.

Där gingo två
flickor i den
rosende lund.

Ola Hultins visa.

Det var en gång i världen jag hade mig en vän
och alla mina tankar jag fästade på den,
den bäste av dem alla, det var den vännen god,
men när hon var ett och tjugo år, så föll hon i högmod.

Så klar var morgon randas alltsen vi voro barn
så innerligt vi älskade, stor kärleken den brann,
och sedan allt framgent, ja också i många år
vi höll varandra kära och blomstra som en vår.

Men jag som är så fattig, jag måste ut så här
allt uti vida världen, mitt bröd förtjena där,
men hon som är så riker och lever hemma från,
och mången gång till henne en friare där kom.

Den förste gång till henne en friare där kom,
så var det Johan Malmgren, det var väl friarens namn,
han henne hand och hjärta väl fångade till slut,
och jag blev så förlägen, jag reste väster ut.

Det dröjde inte länge förrän min broder kom,
han hade samma äventyr för mig att tala om,
han sade : det går icke att här skall lysas än,
förrän ifrån Amerika du får biljetten än.

Det dröjde inte länge förrän jag biljett fick,
sen rev jag mig bak örat, sen såg jag hur det gick,
jag suckade så ängsligt när hon mig övergav,
och tårarna från ögonen på kinden föllo av.

Petter Årasa-visan.

Diktad på 1860-talet av Petter Åradsson i Bältinge, Skarhults
sn. Melodi i valstakt. Uppteckningen är ett fragment; där är åt-
minstone 6 verser till förutom de nedanstående.

Hör du min vän och ädla flicka,
varför är du så vacklande?

Är jag ej den vännen jag förut har varit?
jo jag är densamme, som i kärlek står fast.

Men kom och säg vad orsaken är
att jag av dig förskjuten är,
du blandar den bittraste galla åt mej,
skall jag den ensam utdricka för dej?

Hör du min vän, jag varnar dig,
låt icke världen förleda dig,
för då kan det hända du själv får utdricka
den bittra galla du blandat åt mig.

O minns du ej de ljuva stunder
vi till nöje och lek bland andra gått?
Ja då du endast den glädjen fann,
du mig förutan ej kärlek fann.

Petter Årasa-visan

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Örtoftavalsen.

(Beskriver dansen i Örtofta park på greve Dückers tid.
Diktad av en viss Johan Persson och sjungen av kalvaryktaren
Sandell å Skarhult.)

Örtofta-
valsen.

Vad landet är härligt och trevligt och skönt,
det är ju så härligt när gräset blir grönt,
och blommorna nicka och bjuder var flicka
på nöje och lek vid lövbeväxt ek.

Här samlas, här kommer från by och från stad
många gossar, många flickor så livad och glad,
tar på sig sin kofta och går till Örtófta
så snörad och nätt i ärmene med sprätt.

Här bjuder fiolen var flicka på tå,
både vackra och fula, både stora och små,
både skäva och rätta, både unga och lätta,
både klumpig och nätt på vals och polkett.

När solen hon sjunker och dansen tar slut
då parvis från parken spasera de ut,
och mellan små buskar går mången och luskar
tills natten den tar uti sitt förvar.

88.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Visfragment.

I dalen där växte upp en lilja,
det var tre gyllene - - - utav guld,
jag stannade, jag såg på denna liljan,
tills att tårarna från mina ögon föll.

Visfragment.

Si varför har du mig så övergivit,
och varför har du så förglömt din vän?

Dryckesvisa.

Sjungen av kronojägare Nilsson å Skarhult.

Vad en sypp den är rar,
 ingen fröjd jag har,
 förrän jag om morgonen fått mig en klar,
 och en klämtare sen är den bäste vän
 den jag kan ha alltsen.

Dryckesvisa.

Om ja visste de va santt att där växer brännevin på träen
 i Amerika, så skulle ja ji me did å va trädgårmästare; å sin
 sjongor hann ijenn:

Jag skulle ständigt då
 i min trädgård gå
 och plocka neder sypparna små,
 och ympa sen i vartenda trä
 och lunka jämt på sne.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Stor-Oles Maja.

Stor-Oles Maja var fager och skön
som smultron i nyfallen snö
men ingen friare våga se did
för levane pina å dö.
För Maja hon va stusk som tvau, stusk som två,
stusk som två,
minst en löjtnant till friare hon önskar få,
hon önskar få, få, få.

Stor-Oles Maja.

Men granngårs-Ola tog Gud uti håg,
han fria te Maja å sa:
Ej vackrare jänta i bygden jag såg,
o Maja säj vill du mäj ha?
Men Maja hon skratta ha,ha,ha,
ha,ha,ha,ha,ha,ha,ha,
en bonalurk som du ja skulle ta?
ja skulle ta,ha ha?

Men Ola han sade: Jag håller dig kär,
jag dig hulder och trogen skall bli,
men Maja hon sade: Gå bort me däj, löns,
jag vill aldrig mer dig se.

Å Ola gick å gräd, hu, hu,
hu, hu, hu, hu, hu, hu, hu!
nej aldrig jag går på frieri,
på frieri, hu, hu.

LUND UNIVERSITETS
FOLKMANNESARKIV

Stor-Oles Maja. (fort.)

Sen så kom där en löjtnant i grann uniform,
han stor-Oles måg skulle bli. Stor-Oles maja.
Han fria te Maja, han to na me storm
å hon sjång, hopp falla la.
Men nu så sjunger hon la la la,
la la la la la la la la,
Harre Gud om Ola me nu ville ta,
me nu ville ta, vyss, vyss.

Sagesmannen hade lärt visan under tiden han var i skomakare-lära i Roslöv. Att döma av åtskilliga uttryck i visan, torde den ursprungligen vara diktad någonstädes i övre Sverige. Till jämförelse kan meddelas slutordentur från variant från Byske i Västerbotten, som jag upptecknade 1926.

"Men nu sjunger a Maja vyss, vyss, vyss,
vyss, vyss, vyss, vyss, vyss, vyss,
kors om en Erik nu ville mej ha,
vyss, vyss, vyss, vyss, vyss."

2274

32.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

32

Si godá min far,
sicken häst ja har,
sicka laur,sicka ben,
sicka skott hann tar.

Bearnim.

Kise, kise måns,

här va du i jäns?

Ja har vad po backen,

slad min far i nacken,

mä en tjöla, så hann böla,

å mä en kåpp, så hann sto allri åpp.

Hansim.

JUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ria, ria ranka,
hästen hedde Blanka,
hästen hedde gade-grau,
hann kasta mannen au,
bus ud i bäcken
me påsen i säcken,
den lille bagette.

Rida ranka.

2274

95

15-

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Rim till räkneorden.

Itt tvau,bomme-bau,tre fira,kann du lira,femm sex,pläckä
jäss,sju åtta,pläckä täckä,nie tie,sliba lie,elleva tål,tjöra
mären i fäll (eller: spela båll),trettan fjortan,pela lorten
au skjortan,femtan,sextan,kann du läxan,sjöttan,attan,gau po
gatan,nittan tjuge,de va löjn i Ola Tyges strybe.

Rim till
räkneorden.

J6.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skomagaren me sin begede bug,
jo varre hann begar, jo varre ser hann ud.

Rim om olika
ytkesmän

Skräddare, skräddare, skrynkelen,
rätt såmm hann sedor, så släppor hann en.

Prästen å hongen
fårtjenar föan me mongen,
kläckare å hane
har samma vane.

52.LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Vers om skomakare.

Skittor i Skäjlinge
å Snålingen i Bårlónga
å Näringen i Gryby
å Krýcken i Strö.

Nidvers.

"Di va skomágare alla fira. Skittor i Skäjlinge hann
va svärfár te denne häre sméen Malmbarj i Strö."

Skäjlinge, Skeglinge. Bårlónga, Borrlunda. Gryby, by i
Borrlunda s:n. Strö, nämligen Östra Strö.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMUNNESARKIV

Gåtor.

Fintan sto po gåled,
å finten sad i håled,
å fint,fint,sa finten
i fintahåled.

Gåtor.

"De va en tjärna, en gammeldas tjärna, såmm di sto å tjärna me."

Va e de får nänting, såmm hängor mellom himmel å jor å jör

ägg?

"De e slibestenen."

Gåta.

När ja ville, så ville ente du; nu vill du; nu kann ja Gåta.
ente. Menn komm te mäj, när boken knäppas å eken faller omkull,
så ska ja slå en gjord om dina länder med en knut på tre änder.

"De va ett par, sämm hade vad fästefalk, menn så ville hann
väl ente då. Sin ble honn jift; sin ville hann. Då konne honn
ente. Menn åmm hann då ville komma ijenn, när hinnas mann va dö,
så va honn hågat ijenn; då ville honn omfámna-n."

40.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Blodiglar.

Di satte igla po dåmm, när di hade ont i tännen. Di satte Blod-
iglar.
dåmm både inge i mongen å udanpo. Di hade dåmm po abetéked. Di
suga bloed, så di ble tjäcka såmm den tjäckaste finger. Får å få
bloed au dåmm, så strödde en salt po dåmm, så kräkte di bloed au
se. Så skolle di sköljas, så di ble rena får bloed. Så la en dåmm
po en vannflaska. Där skolle byttas åmm vann var da. Å di konne
leva i auravis. Så bant en en lapp över å stack hål i, så där ble
loft. Di va rektia väderleksbarometra. Skolle de ble grannt här,
så sad di åppe i flaskehalsen å sola se; å va de räjn-vär, då lau
di näre i bånnen po flaskan, di lau rent såmm di va döa; å skolle
de ble stårm, så for di omkring i flaskan.

När di hade annen vark, så satte di dåmm po se åsse. Di skolle
seda på så länge, så di säl slapp. De va itt jäkla elände, när di
bårja å suga.

När ja hade hatt igla på den fäste gången, så hade ja ente
tannavark po itt aur.

Skäver

Torsd. h: d.

Marknatt 1:7

1924

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

41.

2274

Auge-J. Jyns

41

Skäver (Engelska sjukan).

Skävor de va ängelska sjugan.

Di skolle hälla mjölk i tjärkenyckelen, när di hade skävor. och dess
botande.

De skolle va osiddor mjölk.

Di skolle skraba arj au tjärkekläckorna å ji glyttana i
milk, när di hade ängelska sjugan. Di skolle gau tianes, di fick
ente si nåd, när di va ude i sånna ärane. Di va i tjärkan en
gång, när far va i tjärketorned. Hann va paug å skolle ta alike-
ägg. De va mor Auge-Jyns' i Bältinge. Di slapp nör en träbid, å
honn ble rädd såmm tusan å sprant sin väj.

Engelska
sjukan

2274

42.

42

LUNDS UNIVERSITETS
FOKMINNESARKIV

"Gula sjugan."

Di hade nå'd di kalla får gula sjugan. Då skolle di mätas
me en trau. Skomágare Annors Bäjntsen i Rosle hann skolle allti
mäta fålk får gula sjugan.

"Gula
sjugan."

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bot för näsblod.

Menn den gamla Nels-Jynschan i Rosle honn ordinera te
skomágare Olin i Rosle, ad hann skolle ta en te-ske full svart
krud, å de skolle kogas i en kaffekåpp full mjölk, å de skolle
hann dricka. Så skolle de jälpa får näseblo.

Bot för
näsblod.

Bot för huvudvärk.

Di skolle lytta åpp jässa-hålan; så dro di dåmm i håred
allt va di konne.

Bot för
huvudvärk.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Hjälpmittel mot "pissekningar".

De va sånna därä pissekningga övor ögad. Då skolle di pissa Medel
där kåstaskafte hadé såded i en riskåst. Iblann så la mor "pissekningar".
hyllebla på, di la honn övor ögad å bant på.

Lafoden har sånna titt. Ja har sajt te hann: Du ska pissa
i kåsten, så jälpör de.

Kåst, kvast.

2274

45

W.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Medel mot senknutor.

Å hade di en sena, såmm ville knyda se, så skolle di
binga en päng po knudan. Denn skolle seda så länge te dess
ad knudan jick bårt. Å sin skolle där smárjas med osaltad
smör å stegefitt.

De va många sånna dära rau di hade.

Medel mot
senknutor.

2274

46

46.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Orsak till "udslätt" (utslag). hos flickor.

Iblann sa di:"Ja du har tjysst en påg", när di fick udslätt Orsak
till utslag.
po mongläppana.

47.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Utslag botas.

En gång när ja va paug, så ble ja údslan po hagan. Ja fick Utslag
rekta ruor, å vi skolle jöra rau ve de. Å mor jick te Pärnilla
Annors-Ols' - honn va torning, honn hade torningakläde, de va
blått. Jo, så hade mor snackad me hinne, ad honn skolle flinta
övor me. Å när de va middesrast i skolan, så skolle ja gå did.
Ja fick ente läv å si nånting, varken när ja jick did ellor där-
ifrå. Ja, så komm ja ing där - ja ställa me inganåmm dåren - ja
fick ente hälsa ella si nånting. Så va där tvau dakára, såmm sad
å aud midda; di tänkte: de va en domm jäkel, såmm ente ved å
hälsa. Menn Parnilla honn visste jo va ja skolle, å honn fick fatt
i sin flintor-sten å sin fil å flinta, så gnistorna flö övor hoe-
ded po me. Sin, när honn hade au-flintad, så fick ja gau min väj i-
jenn, menn ja fick ente si nåd, förän ja komm te skolan ijenn. Å de
jalp.

Torning, person fr. Torna härad; flinta, slå gnistor med flinta
och stål.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Medel mot värter.

Åmm di tappa en brösmåla au mongen, när di åd, så skolle di
ta denn å sätta tre gångor te var vårtा. Sin skolle di ståppa
denn i mongen ijenn. Å sin skolle di gå bårt.

Medel
mot värta.

Så va där såmma, såm̄n skolle ha en annen te å räkna dåmm å
dela åpp dåmm po andra - denn å denn skolle ha så många - så
räkna di på, ad di skolle skicka dåmm po andral

49.

LUNDSS UNIKAT
FÖRSKNINGSSAMLING

Åderlåtning.

Barnamorskorna brugte åderlåta. Di to hål po armana. Di Åder-
hade "snippare", så kallas de jarned, såmm di hogg mä. Di brugte låtning.
å la åderlåta se en gång åmm aured. Di trodde di hade får möed
blo, åmm di åsse ente va dållia.

De jore di får tannavark mä, får å lena tannavarken.

Landsvägslivet i senare hälften av 1800-talet.

Då sagesmannen hade sitt föräldrahem i närheten av stora landsvägen genom Frosta härad - eller "kroneväjen" som den här benämnes - och då han i 4 år var i skomakarelära i ett hus, som ligger alldeles intill samma väg, har han åtskilligt att omtala om det forna landsvägslivet. I tiden efter omkring år 1900 har detta undergått större förändringar än kanske förut på ett sekel, så att en skildring därav har ansetts väl värd att upptagas i denna samling.

9)

Där var många gesäller, som aldrig brydde sig om att ha något arbete. Så gick de ifrån verkstad till verkstad. Och då skulle de ha 50 öre av mästaren och 25 öre av var gesäll. Där var både unga och gamla.

På den tiden, när de sökte arbete, så var där intet annat att göra än att packa sin ränsel och vandra. På den store kronevägen kunde där på en dag komma 20 gesäller av olika yrke, som vandrade från den ene trakten till den andre. Det kunde aldrig komma i fråga, att en snickaregesäll kom till en skomakare och ville ha nånting. De uppsökte mästarna i var sitt fack. Men

Vandrande
gesäller.

Skane, Skarabott k.n
Sötholm
1929

51.

2274 *Nydelas i Trägård* 51
LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
För siffror

Skarabott alla handlare hade påhälsning av alla sorters gesäller. "Di
1929 skolle alltid ingå fäkta snus, å de fick di alltid nästan,
di fick en liden strud."

Vandrande
gesäller.

Där var många, som aldrig ville ha arbete och aldrig skötte något utan bara gick från den ene platsen till den andre. Där var många som vandrade hela Sverige om. Mitt i den värsta vintern kunde det hända att de tog arbete. Men så snart som solen begynte skinna, så gav de sig på vandring igen. Var där någon gesäll, som kom till en verkstad fram emot kvällen, så var de skyldiga att husa honom, det hörde till reglerna. Där kom till och med ifrån Norge ibland. Där var en som hette Björnsson, som arbetade hos Olsson i Kungshult vissa tider. Men när han blev så sinnad, så gav han sig på vandring igen.

De gick omkring och sålde allt möjligt. Där var t.o.m. Gårdfari-
handlare.
de, som hade kryddor att sälja. Så hade de en tvärpåse, de

kallade, som där var botten i bågge ändarna och hål på sidan. Gårdfari-
handlare.

De hade inga vikter, de hade mått som de mätte kryddorna med.

Där var smälänningar, som hade vävskedar att sälja. - Där kom dalkullor och dalmasar om vintrarna. De hade dragslädar, som de drog efter sig. De hade tyger och alla sorters varor. Jag har t.o.m. ett konjaksglas (egentligen en bågare) och en pengabörs, som jag har köpt av en dalkulla. De hade vantar och handskar och halsdukar (som man då hade i st.f. kragskyddare).

Där var särskilt en dalkulla som kom med sin son. Så var mannen med en annan son ute på andra vägar. - Där var många, som vandrade uppåtifrån. De fick mat av bönderna, var de kom.

4 / Bönderna körde till stan. Där var skogboar från Hörby som körde till stan med ene och kvastar. De sålde också under vägen. Bönderna köpte eneris till att strö på golvet till söndagarna. Så kom där också "stia-jyngä" och "pompa-jyngä" de kallade. De sålde stegar och pumpar och enekorgar. Böndernas
foror.
Göingar.

Skanör
LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
Mposta
Markhult
1929

53.

2274

Getinge Inges
Sigfrid Törnberg

53

Så var där tattrar, som strövade fram. De kom i flera lass Tattrar.
på vägen. Det var riktiga tattrar. Zigenare hörde man aldrig
talas om på den tiden. Det var merändels fjädervagnar de hade,
gamla, räliga. Somliga hade vagnar med spolahäckar. De hade
aldrig tält. De tog in hos bönderna. De hade merändels sina
ställe, där de fick vara. Så fick de ligga i stallar och log-
golv och var de kunde komma till. De kallade dem för hästa-
tattrar. De var inte förfärade att ta en häst från en bonde,
som var ute på bete. Till och med koer stal de och reste åstad
med och sålde.

5) Vid vägen låg flera värdshus, där vägfarande stannade till; Värdshus.
ifrån Lund räknat "Poggekrued" (i Odarslöy s:n, Torna h:d) vidare
"Jedinge kru" vid Getinge bro i Gårdstånga s:n, Hurva gästgivare-
gård, Tappavitt - i Hörby s:n - och Hörby gästgivaregård.

"Jedinge kru", vars innehavare hette Chr. Florén (uttalat
Florin) existerade ännu i slutet av 1800-talet, men "Poggekrued"

54,

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

var nedlagt tidigare. /

De, som inte hade tillgång till hästskjuts, fick själva gå Vandringar
till
till stan, när de hade något ärende dit. (Visserligen fanns stadens.
 sedan 1860-talet en del järnvägsstationer i trakten - Hurva,
 Kristineberg, Eslöv och Örtofta - men många hade lång väg till
 stationerna, där gick färre tåg än nuförtiden, och kunde man
 spara in kostnaden för en järnvägsresa, så gjorde man det.)

Sagesmannen har själv många gånger gått vägen till Lund och
 om igen, när han var i lära i Roslöv. Den sträckan är $1\frac{1}{2}$ mil
 och tog ungefär 2 timmar att gå. Men då var där ordentliga
 gångstigar vid båda sidorna av vägen. Där fanns inga bilar,
 som förstörde gångstigarna genom att sprätta ut sten och grus.

Det hände kanske en gång i veckan (omkring år 1890) att De första
cyklarna.
 där kom en cykel på kronevägen. Det var med ett högt framhjul
 och ett litet bakhjul. Kom där någon cykel förbi, så skulle
 alla fram och se.

Gesällen som lurade krögaren.

De va en gammal skomágarejesäll, såmm hidde Jongbarj - Från
Getinge krog.
 hann komm te Long te fatti-ingrättningen te sist.

Hann va i Jedinge kru å ville ha brännevin. Hann hade En gesäll
inga pänga. Så ville hann jarna ha brännevin. Hann hade lurar till sig
tvau flaskor. Så hade hann pompad vann po den ena. Når di
 hade mätt brännevined, så hogg hann flaskan po disken å
 stappa på se. Så frågte hann Florin, åmm hann fick kredit
 på ed, te hann fick pänga. Menn de ville ente Florin gå ing
 på. Når hann då ente fick, så hogg hann den andra flaskan:
 "Ta ed får jäkelen"! Så fick di vannflaskan. Å denn to di
 å hiva po tönnan. - Di hade liggare sm stora, så di nådde
 ifrå galed te låfted.

Lekar.

"Ankelegen" (Numera kallad sista paret ut). Di staur i en Ankeleken. läng ra, tvau å tvau. Di tvau bagaste ska springa framm. De va isynnorhed po framtidana, strajs di konne komma ud po en klövorvång.

Väva vallmal. Lektes sittande på golvet. "Där va en sång, Väva vadmal. såmm hörde te":

Så väva vi vallmal
så slå vi isammen
å väva vallmal å slå isammen
å låta skaled gå rätt.

Rölla tönne (nörad en backe).

Rulla tunne.

Spänna tjärka. (Tillgår på det vanliga sättet, att en i Spänna kyrka. sällskapet vänder ryggen mot de andra och bockar sig ner. Var och en ger honom ett slag på byxbaken. Han skall gissa vem det är som slår. Om han gissar rätt, så blir det den, som fårstå och ta emot slagen).

Du duger: Så hade di en leg di hade en nästúg, såmm di kasta po varandra. Så skolle di si: "Du dugor". Å så fick di klämma te me va jäklastycke di ville. De har ja vad mä åmm po itt bröllop i Strö. - Di va placerada ude omkring i rommed hår såmm helst.

"Du
duger."

Prega yjad au skomágaren: Di hade en träping. Å så satte di "Prega yjad au skomagaren". en träsko po galed. Så skolle di stau me ännen mod enan. Så skolle den ene färsöga å prega en träping ing i träskon. Så skolle den andre styra ifrau.

Trä i naulen: Di skolle seda po en besmáralöns å trä i en Trä i
naulen. naul. Så skolle di trä i naulen, när di sad po den däre. Så rölla di te siorna å fick ta får se i galed.

58.

LUNDAS UNIVERSITETS
FOLKOMNIVÄSARKIV

6

Torvupptagning.

Mina föräldrar hämtade torv i Svarte måse. De köpte vissa Torv-
upptagning.
lass av baronen. Den togs upp om våren, när man hade tillsätt,
och låg där till efterhöstarna. De fick själv taga upp den och
kulla den. Sedan värderades den till vissa lass. Så fick de
själv hämta den. Så hittade de "knudor" nere i torvgravarna.
Dem fick man behålla och ha att kölna med. Torven kostade 3 kr.
lasset, eller vad det var.

Svarte måse, en torvmosse å Skarhults gods. Knuda, trädstubbe.

59.

LUNDSS UNIVERSITETS
FÖRFLÖDNINGSSÄMKT

Lövtäkt.

De brukade ta askelöv till fåren. De samlade in det och Lövtäkt.
hade om vintrarna. Aske isynnerhet vet jag att de tog av. De
tog topparna på kvistarna. De tog dem gröna och torkade dem
och hade till vinterfoder.

De hade löv till att strö med också. De hade ont om halm,
och torvströ hade de inte.

Julalekar.

Nere på Lejesta där dansade de och lekte varenda kväll i Julalekar.
hela julen. Det var de söckne kvällarna. Varenda bonde fick
släppa till. Det var en allmän sed. Hela byalaget så kallad
var med. Ungdomen bestämde var de skulle samlas. Så började de
i den ene änden på byen och gick hela byen över, en kväll på
vart ställe. Där var sju ställe på den tiden. Det har varit i
Lars Nils' tid och mina föräldrars tid. Di gick "å legte jul"
sa di. Där brukte stå mat på bordet hela julen, och var de kom,
så skulle de ha mat. Om de fick fatt i någon, så skulle de ha
speleman. Annars sjung di.

Göteborgs
UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
Sveriges
Folkkultur
Trottoar

1949.

Trettondagsstjärnan.

Lars Nelsen hann talte åmm di jick me stjarnan. De va Trettondags-
stjärnan.

trettenedan. Di hade en stjarna såmm va jord au papper. Så
hade di en lykta inge i, såmm skolle jusa. Så jick di omkring
me denn. Di skolle föreställa di vise mannen ifrå Österlanned.

Där va en sång, såmm hörde te. Di liasåmm jick å jorde nån sårts
insamling, såmm di jorde julakalas au.

Di brugte si, när di ble po kulan åmm julana: "Ja, hann gaur
me stjarnan." De va itt gammalt or-töj ette de.

ble po kulan: bli onykter.

2274 ppd: J. Ingess
61. Berit J. L. Hänsbog

61

Dr. Skjøns
ALUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
M. Frost
Sommarhult vid Å 1929
Påsk.

2274

62.

(Uppf. av) Ingels

62

Bör. m. J. P. Lindberg

Då brugte alltid tjenarna fau en hel del ägg. Di va farjada. Påsk.

Di brugte å farja i stena-mås å honga-tjäjs, di kallar, å di farja
i kaffesomp å löga-skalor. Ja så fick di vars en kaga fint brö,
såmmt di skolle ha te äggen.

Di brugte å jymma nåd ägg itt aur. Va di friska den andre
påskken, så skolle di ble riga.

Påskadas maren då skolle di alltid åpp tidit å se när solen
jick åpp, får då snorra den ront, sa di. De händor i blann po fram-
tidana, ad de liasåmmt flamar.

Stena-mås, stenmossa. Honga-tjäjs (hundkex), *Carum carvi*.
Framtidana, vårarna.

Skåne

2274

Björn Engers 63

Utdr av glg

63 LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Majfirande i Truedstorp (Ekeby sn, Luggude hd).

Björn Engers

Där konne komma flere lag ette varandra (näml. för att Majfirande
i Truedstorp,
sjunga majvisan). Där konne komma itt holians strajs po kvällen (Luggude h
å itt ente förän udad po mårnen. Di konne få brännevin å ägg å
pänga. Så skolle di hanla får pängana. Så hade di jille får déd
sin. Di konne komma i stora fläcka. Så hade di sina kåra mä se,
såmm di skolle lägga gavorna i. Så hade di gröna kvista mä se,
såmm di satte i taged. Där va märke där di hade vad.

Fick di ente nå'd, så sjong di:

Ligg å såv din gamle stud,

maj är välkommen,

te kraugor å ramna asa de ud,

Skäg
Frästa
Skärkult
jysk 1929

64.

2274 pps. T. Graess
ber. J. Rindborg
LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

64

Märkesdagar.

Å ja mings de va en da samm hidde Blasius. Då fick di Blasius.
ente spinga, får då skolle halmen flya au tagen.

Så va där en da - ja mings ente när de va - di skolle Tecken-
lägga en viska hö ud po en sten. Blåste den bårt, så skolle
di ente bry se åmm den; menn ble den ligganes, så skolle di
ta den ing ijenn. Då skolle de ble dållit fo'r de aure.

tydning.

65. LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMENNESARKIV

Skadegörelse å ätbehög i Igelösa s:n.

Där va en såmm hidde Ekströmm. Hann bodde i Jedinge.

Hann hade jor där ve Tågarps grane. Å där liggor en ätte-

höj. Å hann grava au denn; hann ville ha mer jor. De va
snikenhed bara. Di tjörde så nära di konne. Hann ble sjug,
så hann dö. Di trodde de va får dé, ad hann hade plöjt au
den därade.

Skadegörelse
å ätbehög.

7

66. LUNDSS UNIVERSITETETS
FOLKMINNESARKIV

Gapestocken, m.m.

Gabeståcken har vad i Lars Nels' tid. Hann hållt po å Stockstraff. komma did en gång. Hann jick å pläcka te grisen. Så jick, hann i groben, imenn ett sästicke. Å där växte blannsä, å hann to nanna ärtabäla te grisen. Å där va nân såmm sau ed å sladdra i byen. Å där tudas i ållormans-horned, å mannana ble Byamännen samlada. Å di ville dömma hann te å stau i gabeståcken. Menn älägga straff. hans far ba får -en. Så ble hann dömd te å bjuda en kanna brännevin po mannana.

Di skolle stau i gabeståcken onne mässan. Di skölle va där ingan mässan bejynte. Så hade fålked låv å jöra spe ad dåmm å spotta po dåmm, å sådära. Menn så berodde de på, här stor färséelsen va, får di konne stau där både tvau söndor å tre.

"Gabeståcken", ett straffredskap som fördom låg i vapenhuset i Skarhults kyrka. Den finns ännu kvar, men förvaras nu å vapenhusets vind. Den har 6 hål, alltså med plats för 3 personer. - Den ovan relaterade händelsen inträffade i Lars Nilssons barndom på 1840-talet. Sästicke, sädesfält, Ärtabäl, ärtskida.

67.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

8

Väktaresysslan å Skarhult m.m.

Väktaren bärja kläckan tie, så hann tuda kläckan tie å Väktaren
å Skarhults
 eleva å tål. Hann hade itt horn au kåppar. Hann tuda lia slott.

många slag, såmm kläckan va. Iblann konne de ble itt får lided
 å itt får möed. Väktaren skolle ringa te åppsédnig kläckan
 tre åmm marnana. Di skolle åpp å rykta å sánnt. Får i tiden
 bärja di arbéted, när solen sto åpp. Di såmm då hade långt å
 gau - såmma va änna åppadifrä Vénnbarja - di fick ente mer än
 rätt te pass lägga se.

Då när di skolle åpp så tidit då jick hann hela natten.
 Hann fick såva litta po marnana. Sin skolle hann tjenstjöra
 po slätten. Hann lau i itt lided romm ve sian åmm porten -
 de jör hann inú, men nu tudar hann ente mer.

Där va en väktare såmm hidde Kalsen - de va lant ette Väktaren
ser spöke.
 Blondell - hann sau spöge po alla möjelia kulörer. Hann sau

Åppsédnig, uppsittning, uppstigning. Man säger "seda åpp"
 för "stiga upp".

"vita frun" å gamle baronen. Här va påga såmm visste hann
va så mårkerädd, å di klädde se i lagen å satte se i hålen Väktaren
å Skarhults
slott.

i Ludeporten å skrämdé hann, när hann kom díd å tuda. -

Hann hörde de ringde i tjärkan åmm nättorna. Hann tore ente
ligga ena. Hann måtte ha kvingan hos se.

Gamle baronen, nämligen baron Jules v. Schwerin, f. 1810,
d. 1880. Lagen, lakan. Ludeporten, benämning på den för allmän
trafik upplåtna portgången genom stora logelängan å Skarhult.

U 2274

69.

LUNDSS UNIVERSITETTS
FOLKMINNESARKIV

69

8

Knivar och gafflar.

Den gamle Snärting-smeen hann jore fällekniwa, såmm hann. Knivar.

jick å sålde. "Di kann du eda pantäfflor mä", sa hann.

Di bar dåmm pó se, di hade dåmm te å eda mä å va såmm helst.

Kniva ble allri sarverada po bored.

När di skolle ha jille, så launte di ihob kniva å gaffla. Så Gafflar.
satte di var sitt märke i dåmm, så di ente skolle ble fårbytta.

"Snärting-smeen", en smed som bodde i Snärtinge i Skarhults s:n.

2274

70. LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Rinnande vatten.

Ludfisken skolle ligga i blöd i rinnanes vann. Ja mings
när ja va i lära, så fick ja gå te en tjilla änna åppe ve
Skäjlinge skäl å hänta vann, när di skolle lägga ludfisken i
blöd te jul.

Te å koga ärtor å bruna bönor skolle di åsse ha rinnanes
vann.

När di hade udslätt, skolle di tvätta se me rinnanes vann.

Bruk av
Rinnande
vatten.

70

9)

Brännvinsbränning, m.m.

Mor och far talade om, att tjenarna skulle få bränt var sin kvantitet brännevin, såväl pigor som drängar. De hade så de kunde bjuda en "krög" på fästemannen, när han kom, de pigorna. - Det var merändels störst-pigan som stod för bränningen. De brände merändels på vintrarna. Det gjorde de hos varenda bonde. - När de skulle opp om mornarna tidigt och skulle opp och tröska, så slog de brännevin på brödet och åt.

Så var där gamla "kvingor" ibland, som hade brännevin att Brännvinsförsäljning. sälja. Det köpte de hos bönderna. Där var en i Skarhult de kallade för "Hönsan", som hade brännevin och snus att sälja. De sålde brännevin i smyg på många ställe. Där var en gammal gubbe, som kallades för "Kage-Pärsen". Han hade brännevin i en stenflaska, som han sålde i "syppavis". Det gjorde han på en auktion i Västra Hundsäng, och t.o.m. länsmannen var där. (Han förrättade auktionen). De kallade brännevinet för "blau-trau". Han sålde bullar till. När han fick sin flaska tom, så gick han till Hurva gästgivaregård och fick mer.

Brännvinskonsumtionen å Gårdstånga Nygård

i A.J. Christenssons tid.

Gamle Kristensen hann to ongan en tynna brännevin au de
fästa bränned, såmm skolle va te hans begravning.

Brännvins-
bränning.

Där jick en farli hob brännevin te, menn de va jo billit
får hanom, när hann säl tevárka -d.

Brännvins-
konsumtion.

Allt fälked skolle ha itt halt stob brännevin i vickan;
de va därras vickebrännevin så kallad. Å när di task, di såmm
jick å bar äntor, di skolle ha en sypp i timmen. Å skolle di
tjöra övor nån kväll, så muda di dämm me brännevin, så när di
jick därifrau, så va di blag fulla.

Vecko-
brännvin.

Där va bränneri ingan Kristensen komm did. Där va en
sämm hidde Kark, en patron såmm hade gären fårud; Hann hade
bränneri åsse. Å de fästa di brände, när Kristensen komm did,
där to di ongan en tynna brännevin te hansen begravning.

Bränneriet å
Gårdstånga
Nygård.

Varenda dräng å da-kár fick itt halstób var vicka såmm
kallas vickebrännevin, å de fick di åmm lördeskällana. Ja där
va itt syppane po Nygård åmm vintrana, så länge bränneried jick.
Där va många såmm arbéta; där va en brännemästare, å en såmm
jore malt å flere såmm jore kar rena; så va där en gammal soldat,
sämm hidde Kalbarj, denn hann mätte app.

2054

73. 73

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Johan P. Lindborg,

Skarhult.

Skomakaren Johan Persson Lindborg är född 1875 i Snärtinge i södra delen av Skarhults socken. Fadern var skräddaren Per Svensson. Båda föräldrarna - som nu för längesedan äro avlidna - voro födda på 1830-talet. En stor del av hågkomsterna har han ifrån dem, ävensom ifrån sin gamle svärfar, Lars Nilsson i Skarhult. Lindborg gick i skola i Skarhults by och "läste för prästen" i Ö. Strö, moderförsamlingen till Skarhult. 1890 kom han i lära hos skomakare Olin i Roslöv i Gårdstånga socken, i närheten av hans föräldrahem. Han var i läran till 1894 och blev då gesäll och antog därvid namnet Lindborg. Som gesäll har han arbetat å olika platser, bl.a. en tid hos skomakare Wallin i Gårdstånga. Även från Gårdstånga har han en del av sina hågkomster, vilket framgår av det följande. 1899 bosatte han sig som mästare i Skarhults by och bor där fortfarande. Han är gift med Anna Larsson, dotter till den gamle

2574

74.74

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESÅRKIV

kyrkvaktaren Lars Nilsson i Skarhult (f.1836, d.1928). Om denne varit i livet, så hade han varit den bäste sagesman som funnits att tillgå i Skarhult. Han hade ett gott minne och berättade gärna, och hans egna hågkomster sträckte sig tillbaka till den tiden då Carl XIV Johan var ägare av Skarhultsgods och då Skarhults by låg hel.

(Först efter baron v. Schwerins ditflyttning 1844 blevo gårdarna utflyttade). Jag hade ett kort sammanträffande med Lars Nilsson 1927 vid insamling av Frostas härads folkmål och fann i honom en god meddelare även för detta ändamål. Han dog i februari 1928, ärad och aktad av Skarhultsborna. Men åtskilliga av de traditioner som Lars Nilsson var bärare utav ha nu förmedlats till mig genom hans dotter och svärson, Anna och Johan Lindborg. Jag ville icke underlåta att i detta sammanhang framdraga hans minne.

De efter Johan Lindborg upptecknade berättelserna omfatta flera olika delar av folkminnesområdet. I hans hus var jag inkvarterad under insamlingsarbetet i Frostas härad sommaren 1929.

Register.

1. A. Vårulven och maran.
4. Spökerier.
6. C. Taskspelare.
7. Tjuvmjölkning.
8. Älvastråket (=Näckens spel).
9. D. Ett sändebud till Carl XIV Johan.
10. E. Rökelse.
11. Tvättning.
12. Tom vagga.
13. F. Ringning med kyrkklockorna.
16. G. Kappkörning.
17. H. Sagan om pojken som inte
kunde ljuga.
20. Anekdot om Skeglingarna.
- I. Visor:
21. Hr. Peder (Fragment).
22. Två flickor i den rosende lund.
23. Ola Hultins visa.
26. Petter Årasa-visan.
27. Örtoftavalsen.
28. I dalen där växte upp en lilja.
29. Dryckesvisa.
30. Stor-Oles Maja.
32. I. Barnvisor, ramsor och rim.
38. Gåtor.
40. J. Folkmedicin och huskurer:
40 Blodiglar. (för tandvärk).
41 Engelska sjukan.
42 "Gula sjukan".
43 Huvudvärk.
Näsblod.
44 "Pisseknaggar".
45 Senknutor.
46 Utslag (Udslätt).
48 Värter.
49 Åderlåtning.
- 50 K. Landsvägslivet i senare
hälften av 1800-talet:
50 Vandrande gesäller.
51 Gårdfarihandlare.
52 Böndernas foror.
53 Göingar.
53 Tatrar.
53 Värdshus.
54 Vandringar till staden.
54 De första cyklarna.
55 I Getinge krog.
- 56 Lekar:
56 Änkeleken.
56 Väva vadmal.

LUNDAS UNIVERSITETS
FOLKOMNÄMNESSARKIV

76.

- K. Lekar:
56. Rulla tunne.
56. Spänna kyrka.
57. Du duger.
57. "Prega yjad au skomagaren.
57. Trä i nälen.
58. M. Torvupptagning.
59. Lövtäkt.
60. N. Julalekar.
61. Trettondagsstjärnan.
62. Påsk.
62. Majfirande i Truedstorp, Luggude hd.
63.
64. O. Märkesdagar.
65. P. Skadegörelse å ätnehög i Igelösa, Torna hd.
66. S. Stockstraff; ålägges av byamänner.
67. Väktaresysslan å Skarhults slott.
68.
69. U. Knivar och gafflar.
70. Rinnande vatten till matlagning.
71. Brännvinsbränning och brännvinsförtäring.

2274

U

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Brännvinsbränning och brännvinsförtäring.

S. 2274

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Väktaren å Skarhults slott m.m.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2274

N

FOLK
MINNE
ARKIV
LUND

Årliga högtider.

På

Frostet

Skadat

Mynt

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2274

Uppm. af
J. Lindberg

Bengt J. Lindberg

Lekar.

2274

K
LUND UNIVERSITETS
FOLKOMMUNIKASARKIV

Landsvägslivet i senare hälften
av 1800-talet.

2274

f:e

18
FOLK
MEDICIN
OG
HUSKURER

Folkmedicin och huskurer.

2274

G a t o r.

AUNDE UNIVERSITETS
FOLKHJERNESANSKY

2274

ÖLUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Barnvisor, ramsor och rim.

Ickenhult, Frostahd

J 2274

LUNDs UNIVERSITETE
FOLKMINNESARKIV

V i s o r

upptecknade efter J.P. Lindborg, Skarhult, Frostahd.

2274

1970:3 UNIVERSITETS
FÖRSAMLINGSMÄTT

Ringning med kyrkklockorna.

2274

6.

GÖTEBORGS UNIVERSITETS
FOLKETECHNIKS-SAMKUN

Magiska handlingar av avvärjande eller
befordrande art.

c 2274

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Personer med övernaturlig eller ovanlig förmåga,

Runt Kyrko Skane
Kinal Trolle
Bri. Skarhult
Mitt år. 1929

2274

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Oppg. J. Ingves

Ber. af J. Lindborg

Sagan om pojken, som inte kunde ljuga.

Berättaren. Johan Persson Lindborg
Skarhult
född 1875, i Skarhults m
shornahane och byrkvarn -
mästare

2274

A

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

S p ö k e r i e r .